

Milli Birlik Ve Bütünlüğümüzün Sağlanması Camilerin Rolü Ve Oünemi Değerli Dinleyenler! Din deyince, akla o dine inanan insanların yerine getireceği görevler ve bu görevlerin ifa edileceği mekanlar gelmektedir. Her din, insanların bir araya gelip, ibadet edecekleri, kendi aralarında toplanabilecekleri yer ihtiyacını ortaya çıkarılmıştır. İşte dinlerde içerisinde ibadet edilen bu mekanları ifade etmek için mabed kelimesinin karşılığı olarak çeşitli isimler kullanılmıştır. Mabed, Arapça’da; “a-be-de” fiil kökünden gelmekte olup, “ibadet edilen yer, mekan” anlamında kullanılmaktadır. Yani mabed kelimesini daha açık bir ifadeyle; “Allah’a karşı kulluk görevini yerine getirmek için insanların bir araya geldikleri yer” diye tarif edebiliriz. Yeryüzünde ilk “mabed”in Hz. Adem ile başladığı ileri sürülmektedir. Kur’an’da bildirildiğine göre insanlar için inşa edilen ilk mabed, Kâbe’dir. Nitekim Yüce Allah, bu konuyla ilgili olarak Al-i İmran Suresinde şöyle buyurmaktadır: اِنَّاَوَّلَبَيْتٍوُضِعَلِلنَّاسِلَلَّذِىبِبَكَّةَمُبَارَكًاوَهُدًىلِلْعَالَمِينَ “Şüphesiz, âlemlere bereket ve hidayet kaynağı olarak insanlar için kurulan ilk ev Mekke’deki Kâbe’dir.” [\[1\]](#) Rivayete göre Kabe’yi ilk inşa eden Hz. Adem’dir. Hz. Peygamber bir hadis-i şeriflerinde: Yeryüzünde ilk mescidin Mescid-i Haram, ikincisinin ise, Mescid-i Aksa olduğunu belirtmektedir. Her dinin kendine mahsus ibadet yerleri, mabetleri vardır. * Yahudilikte ibadet yerine sinagog, havra denir. Sinagoglar, Yahudilerin toplanma yeridir. Buralarda ruhbanlar tarafından idare edilen ibadetler, dualar yerine getirilir ve kutsal kitap Tevrat okunur. * Hristiyanlıktaki ibadet yerlerine, mabetlere ise, kilise denir. Kilise ise, Tanrı’nın evi olarak kabul edilir. Kiliselerde sabah, akşam ve pazar günleri ibadet yapılır. * İslâmda ibadet yeri ise, cami veya mescittir. Câmi Arapça’da “bir yere toplayıcı ve bir araya getirici” anlamında “ce-me-a” fiilinden türetilmiş bir ism-i faildir. Mescid ise, Arapça’da “eğilmek, tevazu ile alını yere koymak” manasına gelen sücûd kökünden “secde edilen yer” anlamında bir mekan ismidir. Kur’an-ı Kerim, hadisler ve ilk İslâm kaynaklarında cami karşılığında mescid kelimesi kullanılmıştır. Cami ve mescid arasındaki farkı ise şu şekilde açıklayabiliriz: Cami; içerisinde beş vakit namazla birlikte cuma ve bayram namazlarının kılındığı yerlerdir. Mescid ise, içerisinde cuma ve bayram namazları kılınmayan sadece beş vakit farz namazlarının kılındığı ibadet yerleridir. Asr-ı Saadette “namaz kılınan yer, (namazgah)” anlamında “musalla” kelimesi de kullanılmaktaydı. Camiler, dua ve ibadetlerimizin, niyazlarımızın Yüce Allah’a topluca arz edildiği, gönüllerin birleştiği, temizlendiği şifa ve huzur evleridir. Gerçek mutluluğun bulunduğu sevgi odağı, temizlik mekanlarıdır. Camiler, bilmediklerimizi

ğrendiğimiz, irfanımızı y&kselttiğimiz ilim ve hikmet yuvalarımız, halk mekteplerimiz ve sosyal yaralarımızın ¸areleridir. Şifa ve huzur evlerimiz, ger¸ek mutluluğu bulabildiğimiz manevî sığınaklardır. Camiler, dargınların barıştığı, kan davalarının unutulduğu, kibrin, riyanın terk edildiği, &ks&uz ve yetimlerin sevindirildiği, ¸ıplakların giydirildiği, iyilik meskenleridir. Camiler, vatan

b&t&nl&ğ&n temel taşı, varlığımızın teminatı, dinî-millî birlik ve beraberliğimizin ilham kaynağı, feyz odaklarıdır. Bu nedenle camilerin &nemi ve fonksiyonları sayılamayacak kadar ¸oktur. Şu ayet-i kerimeler caminin &nemini ve camiye karşı takınılacak tavra ve g&sterilecek ilgiye g&re insanların değerini ortaya koymaktadır: اِنَّمَايَعْمُرُمَسَاجِدَاللهِمَنْاَمَنَبِاللهِوَالْيَوْمِاْلاَخِرِوَاَقَامَالصَّلَوةَوَاَتَىالزَّكَوةَوَلَمْيَخْشَاِلاَّاللهَفَعَسَىاُولَئِكَاَنْيَكُونُوامِنَالْمُهْتَدِينَ& “Allah’ın mescitlerini ancak Allah’a ve ahiret g&n&ne inanan, namaz kılan, zekat veren ve yalnız Allah’tan korkan kimseler onarır. İşte onlar doğru yolda olanlardır”[2]

وَمَنْاَظْلَمُمِمَّنْمَنَعَمَسَاجِدَاللهِاَنْيُذْكَرَفِيهَااسْمُهُوَعَىفِىخَرَابِهَااُولَئِكَمَاكَانَلَهُمْاَنْيَدْخُلُوهَ

70; اِلاَّ
خَائِفِينَ
لَهُمْ فِى
الدُّنْيَا
خِزْىٌ
وَلَهُمْ فِى
اْلاَخِرَةِ
عَذَابٌ
عَظِيمٌ “Allah’ın
mescitlerinde, Allah’ın adının anılmasına engel olan ve oraların yıkılmasına çalışan
kimselerden daha zalim kim vardır? Aslında bunların oralara ancak korkarak girmeleri gerekir.
(Başka türlü girmeye hakları yoktur) Bunlar için dünyada bir rezillik,
ahirette de büyük bir azap vardır.”[3] Burada camilerle ilgili birkaç ta
hadis zikretmek istiyorum: Hz.Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur:
“Allah’ın yeryüzünde evleri, mescitlerdir. Mescitleri ziyaret eden, oralarda
ibadette bulunanlara, Allah Teala ikramda bulunur.” “Kim Allah için, Allah
Tealanın rızasını isteyerek bir mescit bina ederse, Allah da ona cennette bir köşk ihsan
eder.” (Buharî, Salat, 65; Müslim, Mesâcid, 4; Nesâi, Mesâcid,
1; İbn Mace, Mesâcid, 1) İSLÂMDA CAMİ VE MESCİTLER Burada cami ve mescitlerin
İslâmdaki kısa tarihçesi üzerinde durmak istiyorum. a) Mekke
Döneminde Mescid: Şüphesiz ki Hz.Peygamber, daha ilk zamanlardan beri bir ibadet
yeri ve bir müessese olarak mescidin İslamda oynayacağı rolün önemini
çok iyi biliyordu. Fakat gerek Müslümanların Mekke döneminde sayıca az
olmaları, gerekse Mekkeli müşrikler tarafından Müslümanlara karşı uygulanan
siyasî baskı sebebiyle Mekke’de mutlak manada bir mescit yapma imkanına sahip
olamamıştır. Aslında Kabe’nin varlığı da bunu gerekli kılmıyordu. Bilindiği gibi, Mekke
döneminde Hz. Peygamber İslâmiyeti tebliğ etmeye başladığı zaman Mekke
Müşriklerinin büyük tepkisi ve işkencelerine maruz kalmıştır. Hz. Peygamber
kendisine yapılan baskı ve hakaretlere rağmen, zaman zaman Mescid-i Haram’da,
Kabe’de, Hacerü’l-Esved ile Rüknü Yemânî arasında
namaz kıları. İlk Müslümanlar ise, Dûrul-Erkam’ı bir mescit haline
getirmişlerdi. Ayrıca evlerinde ve vadilerde gizli olarak ta ibadet ediyorlardı. b) Medine
Döneminde Mescid: Hz. Peygamber (s.a.v) Mekke’den Medine’ye hicreti
sırasında Medine’ye 5 kilometre mesafede Kuba mevkiinde 4 gün kalmış ve orada
kendine bir namazgah yeri çevirmişti. Daha sonra Kuba halkı, Hz. Peygamber
(s.a.v)’in namaz kıldığı yerde bir mescit yapmışlardır. İslâmda ilk mescit, Kuba
mescididir. Yüce Allah, Tevbe suresinde bu mescitle ilgili şöyle buyurmaktadır:
لاَ تَقُمْ
فِيهِ
اَبَدًا
لَمَسْجِدٌ
اُسِّسَ
عَلَى
التَّقْوَى
مِنْ اَوَّلِ
يَوْمٍ
اَحَقُّ اَنْ
تَقُومَ

فِيهِ فِيهِ
رِجَالٌ
يُحِبُّونَ
اَنْ
يَتَطَهَّرُ
08;ا وَاللهُ
يُحِبُّ
الْمُطَّهِّ
85;ِينَ “....İlk günden takva üzerine
kurulan mescit, elbette içinde namaza durma durumuna daha uygundur. Onda
temizlenmeyi seven erkekler vardır. Allah da temizlenenleri sever.”[4] Hz. Peygamber ara
sıra Medine’den Kuba’ya bazen yürüyerek, bazen de binek
üzerinde gidip bu mescitte namaz kılarıdı. Hz. Peygamber (s.a.v) bu mescitte namaz
kılmanın fazileti hakkında şöyle buyurmaktadır: “Kim evinde güzelce temizlenir,
sonra Kuba mescidine gelir ve orada iki rekat namaz kıalarsa, kendisine umre sevabı
verilir.”[5] Hz. Peygamber, hicret esnasında cuma günü Kuba’dan
Medine’ye doğru hareket etmiş ve yolda Salim b. Avf b. Amr b. el-Hazrec oğullarının
yaptırdığı mescitte ranunâ vadisinde ilk cuma namazını kıldırmıştır. Hz. Peygamber,
Kuba’dan Medine’ye doğru giderken yanlarından geçtiği kişiler kendisini
davet etmişler. Ancak Resul-i Ekrem devesinin serbest bırakılmasını istemiş ve mescidin
yapılacağı yerin tespitini kast ederek, devenin görevli olduğunu söylemiştir. Deve,
Mâlik b. Neccar oğullarının evlerinin önündeki boş bir arazide durmuştur. Hz.
Peygamber, bu yeri, Sehl ve Süheyl isimindeki iki yetimden satın alarak Mescid-i
Nebevi’yi buraya yaptırmış ve bu mescidin inşası sırasında kerpiç taşıyarak bizzat
çalışmıştır. Hz.Peygamber’ın aile fertleriyle rahatça kalabileceği bir evi bile
yokken, Medine’ye varır varmaz ilk iş olarak bir mescit yapmaya teşebbüs etmiş
olması, bize mescidin toplum hayatındaki yeri ve önemini çok iyi bir şekilde
anlatmaktadır. ASR-I SAADETTE CAMİNİN FONKSİYONLARI: Asr-ı Saadette mescit çok
farklı amaçlar için kullanılmıştır. Bunlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz:
1.Mabed Olarak, İbadet Yeri Olarak Kullanılması: İslâmiyette bütün
yeryüzü mescit kabul edilmekle beraber, farz namazlarının cemaatle camide kılınması,
gerek sevap bakımından gerekse sosyal yönden büyük bir önem taşır.
Nitekim Ashaptan bazıları farz namazları evlerde kılıp, camiye gitmemeyi Hz.
Peygamber’ın sünnetini terk etme olarak yorumlamışlardır. Mescitler, içinde
Allah’ın anıldığı ve Allah’a kulluk görevinin yerine getirildiği mekanlar olarak,
Allah’a en sevimli yerlerdir. Nitekim Yüce Allah, Nur suresi 35-36. ayetlerinde
mescitleri nurunun aydınlatığı yerler olarak zikreder. Bu bakımdan orada edeple hareket edilmesi
emredilir. Hz. Peygamber (s.a.v) mescitler içerisinde Mescid-i Haram (Ka’be),
Mescid-i Nebevî ve Mescid-i Aksa’ya özel bir değer atfetmiş, buralarda yapılan
ibadetin dünya üzerindeki diğer mescitlerde yapılan ibadetlerden daha faziletli
olduğunu söylemiştir: Mesela Mescid-i Haram'da kılınan namaz yüz bin, Mescid-i
Nebevî’de kılınan namaz bin, Mescid-i Aksa’da kılınan namaz ise, beş
yüz defa daha faziletlidir. Hz.Peygamber (s.a.v) bir hadislerinde: “Dünya
üzerinde sadece üccedil; mescide hususi ziyaret için sefer düzenlenip
yolculuk edilir. Bu mescitler ise, Mescid-i Haram (Ka’be), Mescid-i Nebevî ve
Mescid-i Aksa’dır.” buyurmaktadır. Hz.Peygamber (s.a.v), şeytandan
Allah’a sığınarak ve rahmet kapılarının açılmasını dileyerek mescide sağ ayağıyla
girer ve Allah’ın lütfunu temenni ederek mescitten çıkardı. Mescide girdiğinde

ise, iki rekat "tahiyyatü’l-mescit" namazı kılarđı. 2.Mescidin Eğitim-Ö&gretim ve Kü<ü&r Merkezi Olarak Kullanılması: Hz.Peygamber’in, bir gü&n mescide girdiğinde cemaatin bir kısmını dua ve zikirle, diğer bir kısmını ilimle meşgul halde gö&rü&p, “Ben muallim olarak gö&nderildim” diyerek, ilimle meşgul olanların yanına oturması, Asr-ı Saadette mescidin eğitim ve ö&gretim alanındaki fonksiyonunu gö&stermeye yeterlidir. İslâm'da ilk eğitim ve ö&gretim faaliyetleri Mekke dö&neminde Daru’l-Erkam’da başlamış, Hz.Peygamber’in Medine’de Mescid-i Nebevî’deki derslerine “meclisü’l-ilm” denilmiştir ki bu ilk asırda hadis derslerini ifade ediyordu. Hz.Peygamber’in etrafında iç içe daire şeklinde oturan dinleyici grubuna “halka” denilmiştir. Halkalara ders verme hususunda bazı Sahabîler de Peygamber Efendimize yardımcı olmuşlardır. Nitekim bazıları mescitte Mü&slü&manlara Kur’an ve okuma yazma ö&gretiyorlardı. Mescitte barınan ve sayıları zaman zaman 400’e kadar çıkan Ashab-ı Suffe, vakitlerinin bü&yü&k bir kısmını ö&grenimle geçiriyorlardı. Ayrıca Asr-ı Saadette mescitte eğitim ve ö&gretim sadece erkeklere has değildi. Kadınlar için de Mescid-i Nebevî’de ayrı bir gü&n tahsis edilmiş ve onların da dinî konularda geniş bilgi ve kü<ü&r sahibi olmaları temin edilmiştir. İslamda en bü&yü&k mezhep imamları camide yetişmişler ve buralarda ders okutmuşlardır. İmam-ı şâfii kü&çü&k yaşlarda mescitlerdeki ders halkalarına katılmış ve daha sonra buralarda ders vermiştir. Yine İmam-ı Azam Ebu Hanife kendi mescidinde ders okutur ve talebelerini mescitte yetiştirirdi. Mescitler, sadece dinî eğitim ve ö&gretimin yapıldığı yerler değildi. Daha ilk asırlardan itibaren edebiyat, bilhassa eski Arap şiiri de mescitte verilen derslerin konuları arasındadır. Hatta bazen mescitte nazarî tıp dersleri dahi verilmiştir. Mesela XI. yü&zılda İbnü’l-Heysem, Ezher Camiinde tıp dersleri veriyordu. Camilerin eğitim ve ö&gretim mahalli olarak kullanılması geleneği Osmanlılar’da da başlangıçtan beri benimsenen ve devam ettirilen bir uygulama olmuştur. Osmanlı medreselerinde mevcut odalarda ö&grenci ikamet etmekte, medrese dershanesinde belirli dersleri gö&rmekte, bunun dışında genel dersleri camilerde takip etmekteydi. Takrir şeklinde halka açık olarak verilen bu dersler için XVII. yü&zıyıldan itibaren dersiamların tayin edildiği bilinmektedir. Osmanlı devletinin yıkılmasına kadar aralıksız sü&ren bu usule Cumhuriyet dö&neminde de devam edilmiştir. 3-Caminin Devlet Mü&essesesi Olarak Hizmetleri: Caminin devlet mü&essesesi olarak hizmetlerini şu şekilde sıralayabiliriz: a) İdarî Merkez Olarak Kullanılması: Hz.Peygamber İslâm dininin tebliğcisi olduğu gibi, İslâm devletinin de başkanı idi. Hz. Peygamber’in evi mescide bitişik idi ve O, cami ile evini dinî ve idarî mü&nasebetler yö&nü&nden âdeta bü&tü&nleştirmişti. Hz.Peygamber (s.a.v) devlet yö&netimiyle ilgili meseleleri mescitte gö&rü&çü&p karara bağlıyordu. Hz.Peygamber (s.a.v) diplomatik gö&rü&şmeleri de mescitte yapar, yabancı elçileri gü&z elbise giyerek burada karşılırdı. Camiler daha sonra bu fonksiyonlarını kaybetmişlerdir. b) Camiler Adalet ve Hukukî Hizmetlerin Yapıldığı Yerlerdi: Hz.Peygamber (s.a.v) zamanında çok yö&nü& olarak kullanılmış olan mescidin yerine getirmiş olduğu ö&nemli gö&revlerden birisi de, çeşitli hukukî hadiselere sahne olmasıdır. Karı-koca arasındaki gerçekleştirilen nikah akdinin sona erdirilmesinden, alacaklı ile borçlu arasındaki anlaşmazlıkların giderilmesine kadar pek çok hukukî mesele mescitte çö&zü&me kavuşturulmuştur. Hz.Peygamber dö&neminde cami ve mescitlerin yerine getirmiş oldukları diğer gö&revleri çö&yle sıralayabiliriz: 1.Mescitlerde edebî yarışmalar tertiplenirdi. 2.Mescitler, misafirhane olarak kullanılırdı. 3.Mescitler, hastane olarak kullanılırdı. 4.Mescitler, hapsane olarak kullanılırdı. 5.Mescitler,

ganimetlerin dağıtıldığı yer olarak kullanılırdı. 6.Çeşitli bayram eğlenceleri buralarda tertiplenirdi. Asr-ı Saadette mescidin bu çok yönü kullanımına rağmen Hz. Peygamber, onun amacı dışında kullanılmasına kesinlikle müsaade etmezdi. Mesela Hz.Peygamber (s.a.v) mescitte şu hareketlerin yapılmasını kesinlikle yasaklamıştır: 1.Mescitte alış veriş yapmak. 2.Herhangi bir kayıp eşyanın ilân edilmesi. 3.Mescide cenaze sokulması. 4.Mescitte silah çıkarılması. 5.Mescitte cezaların tatbik edilmesi. 6.Mescitte saçların tıraş edilmesi. 7.Mescitlerin kirlenmesini sağlayacak bütün kötü işlerin yapılmasını yasaklamıştır. 8.Camilerde cemaatin huzurunu bozan her türlü davranıştan uzak durmak gerekir. Soğan sarımsak gibi ağır kokulu şeyleri yedikten sonra camiye gitmek mekruh sayıldığı gibi günümüzde camilerde çok rastladığımız, başkalarını inciterek öne geçmek, rahatsızlık verecek şekilde safları sıkıştırmak ve namaz kılanın önünden geçmek de sakınılması gereken davranışlar olarak sayılabilir. Asr-ı Saadette olduğu gibi Osmanlı döneminde de camiler çok yönü görev üstlenmiş, toplum hayatının ayrılmaz bir parçası olmuştur. Osmanlı döneminde Hz.Peygamber’ın camiye kazandırdığı etkinlikler hemen hemen aynen devam ettirildiği gibi, bazı yeni görevler de ilave edilmiştir. Başlıca yapılış amacı ibadethane olmasının yanında camiler, birer eğitim-öğretim müessesesi olma özelliklerini Osmanlılar döneminde de devam ettirmişlerdir. Her ne kadar o dönemde eğitim-öğretim kurumu olarak medreseler önemli bir yere sahip olmuşlarsa da, medreselerin ayrılmaz birer parçası olarak camiler de, medreselerden geri kalmamıştır. Bu dönemde daha çok göze çarpan camili medrese veya medreseli cami, bunun en güzel örneğini oluşturur. Osmanlılar döneminde camilerin, içinde yer aldığı ve âdetâ onsuz olmaz diye düşünülebilecek bir kurum da külliyelerdir. Külliye, cami esas olmak üzere, çevresinde çeşitli sosyal görevi olan binaların düzenlenmesi suretiyle meydana getirilmiş bir binalar bütünüdür. Bir sosyal merkez olan külliyelerin merkezinde ise daima cami yer almıştır. Hiç şüphesiz ki cami, o dönemde dinî görevlerin yerine getirildiği bir yerdi. Bunun yanında o, aynı zamanda külliyenin bir toplantı binası idi. Ayrıca cami, çeşitli konularda vaazların verildiği, hutbeler yoluyla toplumu aydınlatıcı bilgilerin verildiği yerdi. Aynı şekilde orada dersler de verilirdi, yani o dönemde camiler, bir nevi medreselerin de dershaneleri durumundaydı.

CAMİLERİN SOSYAL BÜTÜNLÜĞÜN SAĞLANDIĞI YERLER OLMASI

İslâm dini tevhid dini olup, birlik ve beraberliğe büyük önem verir. Yüce Rabbimiz:

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِاللهِجَمِيعاًوَلاَتَفَرَّقُوا“Hepiniz toptan sımsıkı Allah’ın ipine sarılınız, sakın ayrılığa düşüp parçalanmayınız.”[\[6\]](#) buyurmuştur. Peygamber Efendimiz de: “Allah’ın –rahmet ve inayet- eli cemaat üzerindedir”, “Cemaat, birlik ve beraberlik rahmettir. Ayrılık ise azaptır” buyurmuştur. Camilerimiz birlik ve beraberliğimizin en güzel bir şekilde gerçekleştiği yerlerdir. Zaten sözlerimin başında da ifade ettiğim gibi, cami kelimesi, “cem eden, toplayan, bir araya getiren” demektir. Bu toplanma günde beş vakit namazda, cuma namazında ve senede iki defa kılınan bayram namazlarında tezahür eder. Genç-ihtiyar, zengin-fakir, âmir-memur,

âlim-câhil demeden bütün insanların bir araya geldiği aynı safta omuz
omuza Allah’ın huzurunda durdukları yegane mekan camilerdir. Cuma ve bayram
namazları mutlaka camide kılınması gerektiği için bu namazlar daha da kalabalık olur.
Böylece Müslümanlar bir araya gelerek ibadet etmekle kalmazlar, tanışır
kaynaşırlar. Birbirlerinden haberdar olurlar. Küskünler barışır, fakire, kimsesize,
yetimlere, ihtiyaç sahiplerine elbirliğiyle yardım edilir. Değerli Dinleyenler! Yüce
Rabbimiz, Ankebut suresinde bizlere şöyle emretmektedir:
اُتْلُ مَآ
اُوحِىَ
اِلَيْكَ
مِنَ
الْكِتَابِ
وَاَقِمِ
الصَّلَوةَ
اِنَّ
الصَّلَوةَ
تَنْهَى عَنِ
الْفَحْشَاءِ
16;
وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ
اللهِ
اَكْبَرُ
وَاللهُ
يَعْلَمُ مَا
تَصْنَعُونَ
“Kitaptan sana vahyedilenleri oku ve namazı kıl. şüphesiz ki namaz, hayasızlıktan ve
kötülükten alıkoyar. Allah’ı anmak elbette (ibadetlerin) en
büyüğüdür. Allah yaptıklarınızı bilir.”[7] Bu ayette ifade edildiğine
göre, hakkıyla kılınan namaz, ruhu ulvileştirir ve insanı mutlaka
kötülüklerden alıkoyar. Kur’an’da ve birçok hadiste
belirtildiği gibi, iyiliğe sevk etmeyen, kötülüklerden alıkoymayan bir namaz ve
ibadet, sırtta taşınan bir vebaldir. Namaz ve cemaatin terki veya hakkıyla eda edilmemesi,
İslâm cemiyetinin çöküş sebeplerinin en başta gelenlerindendir.
Günümüzde namazı terk edenler bir tarafa, namazı kılanlarda bile, birçok
manevî hastalıklar ve kötülükler nüksetmektedir. Dolayısıyla bu da
gösteriyor ki, hakkıyla eda edildiğinde müminleri kötülüklerden
menetmesi gereken namaz, fonksiyonunu tam olarak icra edemiyor. Haşa Allah’ın kelamı
Kur’an’da bir noksanlık söz konusu olmadığına göre, demek ki bizim
namazlarımız tam olmuyor. Hz.Peygamber (s.a.v) Müslümanlar arasında birlik
ve beraberliğin devam ettirilmesi ve daha da ileri götürülmesi için sadece
cuma ve bayram namazlarında değil, günük beş vakit namazlarda da
müminlerin camilere koşarak orada bir araya gelmeleri ve birlik ve beraberlik
içerisinde namazlarını kılarak, Yüce Allah’a dua ve niyazda bulunmalarını
önemle ümmetine tavsiye etmiştir. Ayrıca cemaatla kılınan namazın fert olarak kılının
namazdan 25-27 derece daha faziletli olduğunu bizlere şu şekilde belirtmiştir: “Kişinin
cemaatla kıldığı namaz, evinde veya işyerinde kıldığı namazdan yirmi beş (veya yirmi yedi)
derece daha sevaptır. (Buhârî, Ezan, 30; Müslim, Mesacid, 42) Eğer sizden biri,

güzelce abdest alır ve namazdan başka bir şey düşünmezsiniz mescide gelirse, mescide gelirken atmış olduğu her adımdan dolayı Allah onun derecesini bir kat daha artırır ve bir hatasını da bağışlar. Mescitte kaldığı sürece de namaz kılmış kabul edilir ve melekler de kendisine dua eder" (Buhari, Vudu, 34; Salat, 87; Ebu Davud, Salat, 19) Peygamberimiz farz namazların cemaatle kılınmasına o kadar önem vermiştir ki, Müslim'in Ebu Hureyre (r.a)'den rivayetine göre, bir gün Resul-i Ekrem'in yanına âmâ bir adam gelerek: - Ya Resulallah! Beni mescide götürecek bir yardımcım yoktur, dedi. Namazı evinde kılmak için kendisine müsaade buyurulmasını istedi. Resul-i Ekrem'de ona müsaade etti. Adam dönüp giderken Rasulullah: - Ezan sesini işitiyor musun? diye sordu. Âmâ: - Evet işitiyorum deyince, Rasulullah: - Öyle ise davete icabet et, buyurdu. Buhârî ve Müslim'de geçen bir hadiste Hz.Peygamber, meşru bir sebebi olmadan camide cemaatla namaza gelmeyenlerle ilgili şu tehditli sözleri söylemiştir: “Bazen içimden öyle şeyler geçiyor ki, bir gün birine, benim yerime namaz kıldırmasını emredebim. Sonra cemaate katılmayanların yanlarına gidip, oradakilerden odun toplamalarını söleyeyim ve cemaate gelmeyenlerin evlerini üzerlerine yakayım istiyorum.” (Buhârî, Ezan, 29; Müslim, Mesacid, 42) Aslında Hz.Peygamber böyle bir şey yapmamıştır, fakat bu tehdit, meşru bir sebebi olmadan camiye cemaata gelmeyenlerin ne kadar kötü bir davranış sergilediklerini ifade etmek ve onların cemaate iştirak etmelerini sağlamak için söylenmiştir. Buhârî ve Müslim'in Ebu Hureyre'den rivayet ettikleri bir başka hadis-i şerifte Rasulullah (s.a.v): “Müminler, yatsı namazı ile sabah namazındaki sevabı bilselerdi, emekleyerek de olsa cemaatle namaz kılmaya gelirlerdi.” buyurmuştur. Peki farz namazlarının camide cemaatle kılınmasındaki gaye nedir? Bu gayeyi şu şekilde açıklayabiliriz: Bir semtte bulunan müminlerin beş vakitte birbirlerinin hallerinden haberdar olması, onlardan herhangi bir Müslümanın bir sıkıntısı varsa, elbirliği ile giderilmesi, hasta varsa, yardımına koşulması içindir. Cemaate gelmeyenin mutlaka meşru bir mazereti olduğu göz önüne alınarak evine gidilip yoklanır ve sorunu giderilmeğe çalışılır. Hz.Peygamber ve Ashabı, içerinden birinin cemaate devam etmediğini görünce hemen onu araştırıyor, şayet başına herhangi bir musibet gelmişse derhal onunla ilgileniyor ve ne yapılması gerekiyorsa gereğini anında yapıyorlardı. Nitekim Asr-ı Saadette, Mescid-i Nebvî'yi devamlı olarak silip süpüren temizliğini yapan bir zenci kadın vardı. Bir ara Rasulullah (s.a.v) onu görememiş ve merak edip, Ashabına o kadını sormuştu. Ashap ta onun öldüğünü söyleyince, Hz.Peygamber, neden bana haber vermediniz diyerek, Ashabına kızmış kadının kabrini kendisine göstermelerini istemiş ve kadının kabrine giderek onu ziyaret edip dua etmiştir. (Buhâ, Salat, 72; Müslim, Cenaiz, 23) Bugün ise bu gayeler kaybolmuş ve Müslümanlara şahsî sevap kazanma endişesi hakim olmuştur. Sadece nefsini düşünüp kendi meseleleri ile meşgul olup, iştirak ettiği cemaatin meseleleriyle ilgilenmeyen bir kimse, Hz. Peygamber'in müjdelediği yirmi yedi derece sevaba ulaşabilecek midir acaba? Bu şekilde şahsî menfaatlerinden başka bir şey düşünmeyen insanları bünyesinde toplayan cami, cemaati ile bir bütünük ortaya koyamadığı için elbette fonksiyonunu yerine getiremeyecektir. İslâmın, toplumun menfaati için tesis ettiği kurumlardan biri olan camiler ve mescitler, Asr-ı Saadetten başlayarak, bugüne kadar bütün İslâm âleminde Müslümanların ibadet, ilim ve meşveret merkezi olmuştur. Fakat zamanla dünya işleri çoğalıp, siyaset aslî manasının dışına çıkmış, işler karmaşık hale gelince, camilerin içinde artık kudsî hava barınamamış, orada

sadece ibadet ve ilim kalmıştır. Camilerimizde bugün, ibadet ve ilmin de ne derecede uygulandığı münakaşa konusu olabilir. Bugün camiler, tam olarak fonksiyonlarını yerine getiremiyorlarsa, elbette bunun suçunu cemaat ve cami bütünüğündeki birliğin sarsılmasında aramak gerekir. Değerli Dinleyenler! Hz.Peygamber (s.a.v)’ın şu hadislerinin sırrı en güzel bir şekilde camide tecelli eder: “Birbirlerini sevmekte, birbirlerine acımakta ve birbirlerine şefkat hususunda müminler sanki bir ceset gibidirler. Ondan bir uzuv şikayet ederse, uykusuzluk ve ateşle cesedin diğer uzuvları da ona iştirak ederler.” “Müminin müminine bağlılığı, parçaları birbirine bağlayan bir tek bina gibidir.” İşte Müminler günde beş vakit namazlarında bir araya gelerek kaynaşmalıdırlar. Bugün İslâm cemiyetinde cemaatle namaz terk edildiği için, Müslümanlar arasındaki birlik ve dayanışma tam manasıyla temin edilememektedir. Cemaatten kopan insan yavaş yavaş namazlarını da aksatmaya başlıyor ve neticede büyük şehirlerdeki kalabalıklar onu da yutuyor. Namazı terk edenler, çok kısa bir zamanda İslâmî şuurundan da yoksun bir hale geliyorlar. Bu da önce cemaati terk etmekle başlıyor. Günümüzde tamamen ferdî ve egoist bir toplum hayatı yaşandığından, bulunduğumuz mahallelerde cemaate devam edilip, diğer şahıslarla irtibat sağlanamadığı için, kimsenin kimseden haberi olmamaktadır. Aynı apartmanda oturan komşular birbirlerini yeterince tanımadıkları gibi, bayramlarda bile birbirlerine gidip bayramlaşma yapmıyorlar. Neticede tamamen bencil bir cemiyet hayatı başlıyor. Herkes, birbirine yardımcı olmak şöyle dursun, bir din kardeşini faka bastırıp kandırmanın yollarını arıyor. Dolayısıyla toplumda kimsenin kimseye güveni kalmıyor. Bunun neticesinde de herkesin birbirine şüphe ile baktığı bir cemiyet hayatı karşımıza çıkıyor. Aralarında birlik ve dayanışma olmayan menfaatperest bir toplumda, camilerin fonksiyonlarını yapması beklenemez. Bunun sonucu olarak da camilerimiz garip ve tezyinatsız kalmaya mahkum olur. Şunu unutmamak gerekir ki, camilerin en mühim tezyinatı, bugün olduğu gibi; mermerler, boyalar, oymalar, nakışlar, halılar, kubbeler değil, Allah’ın ve Peygamberinin önderliğinde cami ve cemaat şuurunu ile bezenmiş, kendi nefsinden ziyade, başkalarını düşünen diğer gam insanlar topluluğunu yetiştirmeye ihtiyacımız vardır. Değerli Dinleyenler! İslâmın yayılmasında ve İslâm toplumunun yetişmesinde önemli fonksiyon icra etmiş olan camilerin, zamanla toplum hayatından çekilerek, sadece ibadet edilen yerler haline gelmeleri ve günümüzde camilere gelen cemaatin sayısının da çok azalması bizleri düşündürmetedir. Camilerin Rasulullah devrindeki sosyal aksiyon ve aktivitesine kavuşturulabilmesi için şu hususları yerine getirme durumundayız: a) İlim ve teknik çağının yorduğu, bunalttığı insanımızın dinlenip rahat ve huzura kavuşabileceği yerlerden birinin, belki en güzelinin camiler olduğunu hatırdan çıkarmayarak, camilerimizi pırıl pırıl ve cazibeli hale getirmeliyiz. b) Toplumu camide toplayabilmek ve manevî bir hava içerisinde tutabilmek için, cami civarında Müslümanların sosyal ihtiyaçlarını karşılayan kurumlar yapılmalı ve bu kurumlar bakımlı olmalıdır. c) Camiler, ibadetin dışında Müslüman halkın dinlerini doğru bir şekilde öğrenebilecekleri, halkla bütünleşen kurumlar haline getirilmesi gerekmektedir. d) Camilerde insanlarımızı eğitecek ve onlara doğru ve sağlam dinî bilgileri verecek olan din görevlilerimizdir. O halde bilgili, kabiliyetli, İslâmı anlatmak için çırpınan fedakar imam-hatipler yetiştirilmelidir. Mevcut imam-hatiplerimizin de kendilerini sürekli yenilemeleri gerekmektedir. Şunu iyi bilmeliyiz ki, âlimler peygamberlerin mirasçılarıdır. Kur'an'da ifade edildiği gibi Hz.Muhammed (s.a.v) peygamberlerin sonuncusudur. Ondan sonra başka bir peygamber gelmeyecektir. O halde O'nun hayattayken icra ettiği o değerli görevi bugün din görevlilerimiz yürütmektedir. Demek

ki yaptığımız görev çok kutsal bir görevdir. O halde bu kutsal görevi, en mümkemmel bir şekilde yerine getirmemiz için elimizden gelen gayreti sarfetmek zorundayız. Bu vazifeyi yaparken de tek örneğimiz ve rehberimiz Hz.Muhammed (s.a.v)'dir. Zira Yüce Allah, O'nu Allah'a ve ahiret gününe inanan ve Allah'a kavuşmayı uman mü'minler için en güzel örnek olarak takdim etmektedir. Değerli Dinleyenler! Beni sabırla ve dikkatle dinlediğinizden dolayı hepinize teşekkür edip, saygılar sunuyorum. Hoşça kalın, Allah yardımcınız olsun.

Profesör.Dr.Mehmet SOYSALDI

[\[1\]](#) Âl-i İmran, 3/96 [\[2\]](#) Tevbe, 9/18

[islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)